

VEROHALLINTO
Asiakkuusyksikkö
PL 325
00052 VERO

Lausunto

18.3.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asia

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Verohallinnon Asiakkuusyksiköltä asiantuntijalausuntoa valiokunnan omassa asiassa HE 21/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työperäistä hyväksikäyttöä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. .

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö antaa asiassa oman lausunnon.

Verohallinnon Asiakkuusyksikön harmaan talouden torjunta lausuu asiassa kunnioittaen seuraavaa:

Hallituksen esityksen vaikutukset työperäisen hyväksikäytön tunnistamiseen ja selvittämiseen, uhrin oikeusasemaan ja rikosoikeudellisen vastuun kohdistumiseen

Hallituksen esityksessä kuvataan kattavasti työperäisen hyväksikäytön tutkinnassa ja rangaistuskäytännössä nykytilassa sovellettavia rikoksia ja niiden tunnusmerkkejä. **Eri rikosnimikkeillä suojataan eri oikeushyvä.** Esimerkiksi rikoslain 36 luvun petosta ja kiskontaa koskevissa rikosnimikkeissä suojattava oikeushyvä on **henkilön taloudellinen etu**, kun taas rikoslain 47 luvun kiskonnin tapaisessa työsyrynnässä suojan kohteena on **yhdenvertaisuus** ja rikoslain 25 luvun ihmiskauppaa koskevalla säännöksillä suojataan **vapautta ja itsemääräämisoikeutta**. Nykytilan haasteet voimassa olevan sääntelyn soveltamisessa tuodaan hyvin ja kattavasti esiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset rikosnimikkeiden, oikeushenkilön rangaistusvastuun, liiketoimintakiellon sekä poliisin pakkokeinolain osalta ovat kannattavia. Muutoksilla pyritään selkeyttämään teon rangaistavuutta ja varmistamaan tutkinnan onnistuminen.

Kuten hallituksen esityksestäkin käy ilmi työperäisen hyväksikäytön uhrin asema rikostutkinnassa ja avun saannissa eroavat nykytilassa merkittävästi ihmiskaupan uhrin tilanteesta. Ehdotetut muutokset eivät kavenna ihmiskauppaa koskevan sääntelyn soveltamista tai ihmiskaupan uhrin oikeusturvaa. Lausuntopalautetta koskevassa osiossa todetaan, että työperäisen hyväksikäytön uhrin auttamista ja oikeusturvaa koskevan sääntelyn muuttaminen merkitsisi laajempaa uudistusta, eikä niihin ehdoteta muutoksia tässä hallituksen esityksessä. Uhrin asemaa ja avunsaantia voi kuitenkin olla syytä tulevaisuudessa arvioida, koska niillä voi olla vaikutusta paitsi rikosten ilmituloon myös rikosprosessin lopputulokseen.

Työntekemisen muutos ja sen vaikutukset työperäistä hyväksikäyttöä koskevaan ilmiöön

Työntekemisen muutos, jossa työtä tehdään enenevässä määrin toimeksiantosuhteessa perinteisen työsuhteen sijaan, on kasvanut niin laajaksi ja eri toimialat kattavaksi, että sillä alkaa olla selkeitä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Työtä koskevan sopimussuhteen luonne vaikuttaa osapuolten oikeuksiin, velvollisuuksiin ja vastuusiin niin sopimussuhteen sisällä kuin sen ulkopuolellakin. Työlainsäädännössä sopimussuhteen heikomman osapuolen (työntekijä) suojaksi säädetään vähimmäisehdoista, joista poikkeaminen ei ole sallittua. Toimeksiantosuhteessa työskentelyn osalta ei ole vastaavaa suojaa vaikka tosiasiallisesti työtä tekevän asema sopimusneuvotteluissa ja tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus sopimuksen ehtoihin eivät eroaisi työntekijästä. Käytännössä **työtä koskevan sopimussuhteen luonnetta muuttamalla on mahdollista sopia työlainsäädäntöä heikommista ehdoista ja ehdoista, jotka ovat merkittävässä epäsuhdassa osapuolten välillä.**

Työntekemisen muutoksen myötä työtä koskevat sopimukset sisältävät enenevässä määrin tunnusmerkkejä sekä työsuhteesta että toimeksiantosuhteesta. **Valvovan viranomaisen on ratkaistava sopimussuhteen luonne voidakseen arvioida lakisääteisten velvollisuuksien kohdistumisen osapuolten välillä ja niiden noudattamisen.** Muutoksenhaku prosessit viranomaisten päätöksistä kestävät usein vuosia ja päätökseen tyytymätön tavallisesti muuttaa sopimuksen sisältöä tässä välissä. Muutos sopimuksen ehdoissa tai olosuhteissa aiheuttavat tarpeen arvioida sopimussuhteen luonne uudelleen. Sopimussuhteen luonteen arviointi koskeva **oikeuskäytäntö** on paitsi **sektorikohtaista**, se myös **nopeasti vanhenevaa**.

Kuten hallituksen esityksessäkin todetaan useassa kohdassa, työperäisessä hyväksikäytössä käytetään työtä tekevän osapuolen ymmärtämättömyyttä, osaamattomuutta ja tietämättömyyttä hyväksi. **Valvonnan yhteydessä havaitaan enenevässä määrin tilanteita, joissa työtä tekevä ei ole tietoinen sopimussuhteen luonteesta tai siinä tapahtuneesta muutoksesta.** Elinkeinonvapaus on yksilön perusoikeus, joten yrittäjyyden pitäisi olla työtä tekevän valinta, ei työvoimaa käyttävän keino hallita riskiä tai välttää lakisääteisiä velvollisuuksia. Kun lakisääteisiä velvollisuuksia siirretään sopimusteknisesti työnantajalta työntekijälle, lähtevät kilpailuneutraliteetti ja työmarkkinat vääristymään. Työvoimaan liittyvään kustannus säästöön perustuva työntekemisen muutos vaikuttaa välillisesti myös yhteiskunnan talouteen, kun veronalaisen tulon ja lakisääteisten sosiaalivakuutusmaksujen määrä alenevat. Sopimussuhteen luonne vaikuttaa myös työsuojeluviranomaisen toimivaltaan, joka ei voi kohdistaa valvontaa toimeksiantosuhteessa tehtävään työhön. Viranomaisen valvonnan kohdistuminen vaikuttaa paitsi tapausten ilmituloon, myös toimeksiantosuhteessa tapahtuvan työperäisen hyväksikäytön tunnistamiseen ja havaitsemiseen.

Lausuntopalautteessa on kiinnitetty huomiota ehdotettujen säännösten soveltamiskysymyksiin koskien keinotekoisia yrittäjyyttä. Ehdotettujen säännösten soveltamisen kiinnittäminen työsuopimuslain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen työsuhteen tunnusmerkkien täyttymiseen kaventaa niiden soveltamisalaa, jättäen osan haavoittuvassa asemassa olevista, samanlaisissa olosuhteissa työskentelevistä soveltamisalan ulkopuolelle. Työtä koskevan sopimussuhteen luonne rajoittaa työsuojeluviranomaisen toimivaltaa, mutta sen ei pitäisi rajoittaa rikosoikeudellisen vastuun kohdistumista työperusteisessa hyväksikäytössä. Ottaen huomioon työntekemisen

muutoksen vaikutuksen työtä koskevan sopimussuhteen luonteen määrittämiseen ja arviointiin, uhrin asemaan ja oikeusturvaan, sekä työperäisen hyväksikäytön vaikutukset elinkeinoelämän kilpailuneutraliteettiin ja työmarkkinoihin, tulisi työperusteisen hyväksikäytön tutkinnan ja siihen liittyvien rikosoikeudellisten seuraamusten olla yhtenevät ja sopimussuhteen luonteesta riippumattomat.

Allekirjoitukset

Johtaja

Tarja Valsi

Ylitarkastaja

Anne Andstén